

Vi är inte så misslyckade som vi tror

Svenska Dagbladet den 30 november 2025

KRÖNIKA: En del människor önskar sig en stor och omfattande välfärdsstat medan andra skriver upp motsatsen på sin önskelista. Men frågan om varför människor tycker så olika är knepig. De ursprungliga, starkt förenklade, nationalekonomiska modellerna menade att relativ inkomst är nyckeln.

De som är relativt sett fattigare än de flesta andra i ett samhälle är de som har mest att vinna på en omfattande välfärdsstat. De kommer med stor sannolikhet att vara nettomottagare i den ekonomiska omfördelningen och bör därför gilla välfärdsstaten. De relativt sett rikare, nettobetälarna i systemet, bör i stället utifrån rent egenintresse vara mer skeptiska.

Något som jag i min forskning ägnat mycket tid åt under de senaste åren är att komma runt en begränsning i de klassiska modellerna. De utgår nämligen ifrån att människor besitter den information som de enligt modellen baserar sina åsikter på. I fallet ekonomisk omfördelning och välfärdsstatens storlek handlar det exempelvis om relativ inkomst, alltså om att människor måste veta var de befinner sig på den relativa inkomstskalan.

Redan för drygt 10 år sedan genomförde jag en studie ihop med de svenska nationalekonomerna David Seim och Mounir Karadja där vi visade att en stor majoritet av svenskarna felbedömer sin relativa inkomst med mer än tio procentenheter.

Men hur ser det ut på andra håll? Tillsammans med bland andra Francesco Berlingieri, verksam vid Europa-kommissionens forskningscenter i italienska Ispra, genomförde jag en undersökning i EU:s alla 27 medlemsländer. Resultaten visade sig matcha den svenska situationen väl. För precis som i Sverige kan de flesta inte uppskatta sin relativa inkomst rätt.

I den svenska ursprungsstudien såg vi en tendens till att en majoritet av svenskarna underskattar sin relativa inkomst. Även detta visade sig på EU-nivå. Inte bara i genomsnitt utan i varje enskilt land tror vi européer att vi är rejält fattigare än vad vi egentligen är.

Det är faktiskt ganska slående. Vi pratar alltså om att flera hundra miljoner människor i hela EU lever i tron att vi är fattigare och klarar oss sämre, jämfört med andra, än vad som faktiskt är fallet. Kanske inte konstigt att mer eller mindre hela kontinenten blir välfärdsstatskramande? Och kanske inte heller så konstigt att det europeiska självförtroendet rent generellt brister ibland?

Johannesevangeliets ord om att "sanningen ska göra er fria" dyker upp i bakhuvudet. Även om det som åsyftas där inte direkt handlar om att vi européer skulle behöva förstå att vi inte är så fattiga och misslyckade som vi verkar tro.

Johanna Möllerström